

Uzasadnienie wyroku z dnia 15 stycznia 2016 r.

Powód M. J. wystąpił z powództwem przeciwko S. U. Spółce Akcyjnej z siedzibą w W. o zapłatę kwoty 4.673,81 zł wraz z odsetkami ustawowymi od dnia 15 grudnia 2014 r. do dnia zapłaty. Ponadto, M. J. wniósł także o zasądzenie na jego rzecz od pozwanego kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego, według norm przepisanych. W uzasadnieniu powód wskazał, że w dniu 12 stycznia 2007 r. zawarł umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym, co zostało potwierdzone polisą (...). Umowa ta została rozwiązana w dniu 5 września 2013 r. Zgodnie z rachunkiem polisowym, na dzień rozwiązania umowy, środki zgromadzone przez powoda wynosiły 9.914,12 zł. Pozwany nie wypłacił na rzecz powoda całej tej kwoty, a jedynie 5.240,31 zł. Pozostała zaś część środków pieniężnych w kwocie 4.673,81 zł została zatrzymana przez pozwanego tytułem opłaty likwidacyjnej za rozwiązanie umowy. Warunki umowy ubezpieczenia określone zostały przez ogólne warunki ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym (OWU), załącznik nr 1 do ogólnych warunków ubezpieczenia. Strona powodowa podkreśliła, iż zawarta umowa ma charakter mieszany z elementami umowy ubezpieczenia na życie oraz postanowień charakterystycznych dla umów, których celem jest inwestowanie kapitału. W ocenie M. J. postanowienia umowne przewidujące potrącenie opłaty likwidacyjnej od środków zgromadzonych na lokacie, zawarte w § 12 w zw. z § 25 ust. 3,5, § 26 ust. 1 pkt 8 ogólnych warunków umowy ubezpieczenia, jest klauzulą abuzywną. Powód wskazał, iż nie miał żadnego wpływu na treść przedmiotowych postanowień umownych. Jednocześnie postanowienia te kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy. M. J. podniósł również, iż zawarte w OWU zastrzeżenia umowne przewidujące zmniejszenie kwoty wypłacanego świadczenia o opłatę likwidacyjną, nie odnoszą się do głównych świadczeń stron, bowiem świadczeniem głównym jest składka uiszczana przez powoda. Powód wskazał, iż o abuzywności przedmiotowych klauzul umownych przesądza przede wszystkim pobieranie przez pozwanego przedmiotowej opłaty likwidacyjnej i pozostawienie konsumentowi do wypłaty znacznie niższej kwoty w stosunku do wysokości wpłaconych przez niego środków (pozew - k. 1 – 18).

W odpowiedzi na pozew złożonej w dniu 18 marca 2015 r. pozwany S. U. Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wniósł o oddalenie powództwa w całości oraz o zasądzenie na jego rzecz od powoda kosztów postępowania, w tym kosztów zastępstwa procesowego według norm przepisanych. W uzasadnieniu pozwany wskazał, że powód świadomie zawarł umowę wskazaną w pozwie, zaś po jej zawarciu miał możliwość odstąpienia od niej w terminie 30 dni. W ocenie strony pozwanej, powód nie wykazał, iż kwestionowane przez niego postanowienia umowne nie dotyczą sformułowanych w sposób jednoznaczny głównych świadczeń stron. W ocenie pozwanego kwestionowane postanowienia OWU dotyczą głównych świadczeń stron umowy, określają one bowiem tzw. „wartość wykupu”, która jest świadczeniem charakterystycznym dla tej umowy oraz stanowi świadczenie główne. Pozwany podniósł, iż świadczenie główne jest to takie świadczenie, po spełnieniu którego stosunek prawny wygasa i jednocześnie, bez takiego świadczenia umowa nie zostałaby zawarta. Ponadto, w przypadku umów nazwanych, świadczenie główne jest stypizowane w przepisach jako świadczenie charakterystyczne dla danego stosunku umownego. W ocenie strony pozwanej, wartość wykupu spełnia wskazane przesłanki, zatem jako świadczenie główne nie może podlegać kontroli incydentalnej pod kątem abuzywności. S. U. Spółka Akcyjna z siedzibą w W. wskazała, iż wartość wykupu jako główne świadczenie stron została określona w sposób jednoznaczny, przy pomocy prostego wzoru matematycznego, polegającego na obliczeniu stosownego procenta. Jednocześnie, w ocenie pozwanego, zakwestionowane przez M. J. postanowienia OWU nie kształtują jego praw w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami oraz nie naruszają rażąco jego interesów.

Sąd Rejonowy ustalił, co następuje:

W dniu 12 stycznia 2007 r. powód M. J. zawarł z pozwanym S. U. Spółką Akcyjną z siedzibą w W. umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną M. Spektrum, ze składką miesięczną 200 zł, na okres 25 lat. Powód złożył oświadczenie potwierdzające, iż przed zawarciem umowy ubezpieczenia otrzymał oraz zapoznał się z treścią ogólnych warunków ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną M. Spektrum o indeksie (...). Mimo podpisania tego oświadczenia, powód nie zapoznał się wnikliwie

z treścią OWU, które stanowią obszerny i skomplikowany dokument. O treści OWU powód został poinformowany przez agenta w sposób ogólny.

(wniosek o zawarcie umowy ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym – k. 26-28, okoliczności bezsporne)

Na mocy przedmiotowej umowy powód zobowiązał się do zapłaty składki, zaś po stronie ubezpieczyciela powstało zobowiązanie do wypłaty świadczenia ubezpieczeniowego, które stanowiła kwota wypłacana w razie zajścia następujących zdarzeń ubezpieczeniowych: dożycia przez ubezpieczonego tzw. daty dożycia bądź śmierci ubezpieczonego w okresie ubezpieczenia. Umowa zawarta przez strony mogła być rozwiązana z przyczyn wskazanych w § 12 ust. 1 OWU – w szczególności poprzez oświadczenie ubezpieczającego o rozwiązaniu – umowa ulegała wówczas rozwiązaniu z dniem doręczenia do siedziby ubezpieczyciela pisemnego oświadczenia ubezpieczającego o rozwiązaniu umowy, jak również poprzez dokonanie wypłaty tzw. wartości wykupu – rozwiązanie umowy w takim przypadku następowało z dniem złożenia wniosku o wypłatę wartości wykupu.

(OWU – k. 35-41)

Zgodnie z ogólnymi warunkami ubezpieczenia, ubezpieczający ma prawo, od drugiej rocznicy polisy, wystąpić o wypłatę wartości wykupu, pod warunkiem że opłacił wszystkie składki regularne w należnej wysokości, wymagane do dnia złożenia wniosku. Złożenie wniosku o wypłatę wartości wykupu skutkuje rozwiązaniem umowy z dniem złożenia wniosku. Wysokość kwoty do wypłaty powstałej w wyniku naliczenia wartości wykupu, jest równa wartości polisy obliczonej według cen jednostek funduszy z najbliższego dnia wyceny danego ubezpieczeniowego funduszu kapitałowego, następującego najpóźniej po drugim dniu roboczym od dnia rozwiązania umowy, pomniejszonej o opłatę likwidacyjną pobraną od wartości tej części środków wypłacanych z rachunku jednostek funduszy, która stanowi wartość jednostek funduszy zakupionych z opłaconej składki regularnej, należnej w okresie pierwszych 5 lat polisy, po uwzględnieniu umorzeń jednostek funduszy, z zastrzeżeniem ust. 4 OWU.

(§ 25 ust. 1 i 3 OWU – k. 40).

W ogólnych warunkach ubezpieczenia stanowiących integralną część umowy zawartej pomiędzy powodem a pozwanym przewidziano, iż z tytułu zawarcia wykonania umowy ubezpieczyciel pobiera m. in. opłatę likwidacyjną o której mowa w § 24 oraz w § 25 OWU. Stawka opłaty likwidacyjnej została określona w załączniku nr 1 do OWU i wynosi w pierwszych dwóch latach polisy – 100%, zaś od trzeciego roku polisy obliczana jest zgodnie z wzorem: $100\% - (96,7\%)^{(K-T)}$, gdzie T – to mniejsza z dwóch wielkości: a) liczba pełnych lat polisy, za które została zapłacona składka regularna, b) liczba pełnych lat polisy licząc od dnia zawarcia umowy do dnia wystąpienia o wypłatę wartości, zaś K – to okres ubezpieczenia.

(§ 26 ust. 1 pkt 8 OWU – k. 40, załącznik nr 1 do OWU – k. 42).

Umowa ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym ze składką regularną M. Spektrum zawarta przez M. J. z pozwanym towarzystwem ubezpieczeń uległa rozwiązaniu w związku ze złożeniem przez powoda wniosku o wypłatę wartości wykupu. W związku z rozwiązaniem umowy S. U. Spółka Akcyjna z siedzibą w W. dokonała wypłaty na rzecz powoda kwoty 5.240,31 zł, pobierając jednocześnie opłatę likwidacyjną w kwocie 4.673,81 zł. Suma wpłaconych przez powoda składek wyniosła 12.000 zł.

(pismo S. U.S.A. z siedzibą w W. z dnia 19 września 2013 r. – k. 22, rozliczenie z tytułu umowy nr (...) – k. 23).

Sąd Rejonowy ustalił powyższy stan faktyczny na podstawie materiału dowodowego zgromadzonego w aktach sprawy, w tym na podstawie złożonych dokumentów, które nie były kwestionowane w toku postępowania, jak również na podstawie zeznań powoda, które były spójne, logiczne oraz zasługiwały na wiarę w całości. Sąd nie dokonał ustalenia stanu faktycznego na podstawie zeznań świadka A. K., bowiem okazały się one zbędne dla rozstrzygnięcia sprawy. Sąd oddalił wniosek dowodowy o dopuszczenie dowodu z opinii biegłego sądowego aktuarium, bowiem nie ma on

znaczenia dla rozstrzygnięcia sprawy, gdyż istotą niniejszego postępowania jest indywidualna kontrola abuzywności wzorca umowy, nie zaś badanie prawidłowości kalkulacji kosztów przez pozwaną. Sąd pominął również pozostałe wnioski dowodowe, w szczególności wniosek dowodowy strony powodowej o wezwanie Rzecznika Ubezpieczonych do wyrażenia poglądu w sprawie, bowiem nie miały one znaczenia dla rozstrzygnięcia w sprawie.

Sąd Rejonowy zważył, co następuje:

Zawartą umowę ubezpieczenia na życie z ubezpieczeniowym funduszem kapitałowym należy rozważać w płaszczyźnie przepisów kodeksu cywilnego o ubezpieczeniach (art. 805 i nast. Kc) oraz przepisów ustawy z 22 maja 2003 roku o działalności ubezpieczeniowej (Dz. U. Nr 124, Poz. 1151). Stosownie do art. 385¹§1 kc, postanowienia umowy zawieranej z konsumentem nie uzgodnione indywidualnie nie wiążą go, jeżeli kształtują jego prawa i obowiązki w sposób sprzeczny z dobrymi obyczajami, rażąco naruszając jego interesy (niedozwolone postanowienia umowne). Nie dotyczy to postanowień określających główne świadczenia stron, w tym cenę lub wynagrodzenie, jeżeli zostały sformułowane w sposób jednoznaczny.

W ocenie Sądu, w niniejszej sprawie postanowienia OWU dotyczące pobierania przez ubezpieczyciela opłaty likwidacyjnej tj. 12 § 2 w zw. z § 25 ust. 3,5 oraz § 26 ust. 1 pkt 8 OWU naruszają interesy konsumenta, w szczególności z tej przyczyny, iż w przypadku przedterminowego rozwiązania umowy, konsument traci od dużą część zgromadzonych środków. W niniejszej sprawie, na mocy tych zastrzeżeń umownych, powód stracił blisko 50 % swoich środków. Z drugiej strony, ubezpieczyciel jest w uprzywilejowanej pozycji, bowiem ze środków wpłaconych przez konsumenta pokrywa koszty prowadzonej przez siebie działalności gospodarczej. W takiej sytuacji uznać należy, iż interesy konsumenta są naruszone w sposób rażący.

Powyżej wskazane zapisy OWU są również sprzeczne z dobrymi obyczajami, gdyż godzą w równowagę kontraktową z uwagi na dysproporcję między środkami zgromadzonymi na rachunku jednostek funduszy a kwotą świadczenia wykupu (por. wyrok Sądu Najwyższego z 13 lipca 2005 roku, I CK 832/04, LexPolonica nr 381994). Za sprzeczne z dobrymi obyczajami należy uznać również takie sformułowanie OWU, o wysokim stopniu skomplikowania, które powoduje, że konsument zawierając umowę nie jest świadomy jej szczegółowych regulacji, w tym warunków przedterminowego rozwiązania umowy. Podkreślić należy, iż kwestionowane przez powoda postanowienia OWU, zwłaszcza te dotyczące sposobu obliczania opłaty likwidacyjnej. Już sam wzór określający wysokość tej opłaty może być niezrozumiały dla przeciętnego konsumenta oraz wprowadza wątpliwości.

Brak jest podstaw do uznania wartości wykupu za świadczenie główne. Wartość wykupu to świadczenie wypłacane na wypadek przedterminowego rozwiązania umowy, a trudno przyjąć, że celem umowy było jej przedterminowe rozwiązanie. Brak jest podstaw do uznania wartości wykupu za świadczenie główne. Do ustalenia, że świadczenie jednej ze stron umowy na rzecz drugiej strony ma charakter świadczenia głównego w rozumieniu art. 385¹§ 1 zd. 2 k.c. nie wystarczy konstatacja, że świadczenie to należy się drugiej stronie umowy za świadczoną przez nią usługę w ramach realizacji zawartej umowy. Pojęcie "głównego świadczenia stron" należy rozumieć wąsko, w nawiązaniu do pojęcia elementów przedmiotowo istotnych (essentialia negotii – por. wyrok Sądu Apelacyjnego w Warszawie z 2 lutego 2011 roku, VI ACa 910/10, LEX nr 1120302).

W ocenie Sądu, wartość wykupu nie jest świadczeniem głównym przedmiotowej umowy. Wskazać należy, iż świadczenie główne ze strony ubezpieczonego/ubezpieczającego sprowadza się do uiszczania składek, zaś ze strony ubezpieczyciela sprowadza się ono do świadczenia ochrony ubezpieczeniowej na wypadek śmierci ubezpieczonego oraz zarządzania oszczędnościami ubezpieczonego ulokowanymi w jednostki funduszy inwestycyjnych. Świadczenie wypłacane w przypadku rozwiązania umowy przed terminem nie jest świadczeniem głównym ubezpieczyciela – bowiem jego świadczenie główne sprowadza się w tym wypadku do pośrednictwa inwestycyjnego, zarządzania oszczędnościami, tak jak w wypadku banków czy innych instytucji finansowych, za których pośrednictwem lokuje się środki pieniężne w instrumenty finansowe, za co pobiera ze składek/lokowanych oszczędności opłatę. Z tego względu kwestionowane przez powódkę postanowienia OWU podlegają badaniu pod kątem ich abuzywności.

W ocenie Sądu opłata likwidacyjna jest w istocie dodatkowym nieekwiwalentnym wynagrodzeniem pobieranym przez ubezpieczyciela w wypadku rozwiązania umowy z innej przyczyny niż śmierć ubezpieczonego, zgodnie z postanowieniami OWU stosowanymi w sprawie niniejszej sięgająca nawet 100% jednostek zgromadzonych na rachunku polisowym ubezpieczonego w przypadku rozwiązania umowy w pierwszych dwóch latach trwania polisy.

W sprawie niniejszej pozwany ubezpieczyciel dokonał przejęcia dużej liczby środków zgromadzonych na rachunku polisowym powoda tytułem opłaty likwidacyjnej, wypłacając pozostałą część środków powodowi nazywając to „wartością wykupu” i usiłując dowieść, wbrew istocie umowy, iż jest to świadczenie główne. Jest to nic innego jak próba ominięcia dyspozycji art. 385¹ kc i nast. i okoliczność ta dodatkowo przemawia za uwzględnieniem powództwa.

Uznanie zapisu załącznika nr 1 pkt 10 OWU za niedozwolone postanowienie umowne skutkuje tym, że nie wiąże on stron umowy a w konsekwencji pozwany obowiązany jest do zwrotu kwoty opłaty likwidacyjnej, jako pobranej bez podstawy prawnej (art. 410§2 kc).

Mając powyższe na uwadze, Sąd orzekł jak w sentencji. O kosztach postępowania, Sąd orzekł na podstawie art. 98 § 1 i § 3 k.p.c. w zw. z §6 pkt 4 rozporządzenia Ministra Sprawiedliwości z 28 września 2002 roku w sprawie opłat za czynności radców prawnych oraz ponoszenia przez Skarb Państwa kosztów pomocy prawnej udzielonej przez radcę prawnego ustanowionego z urzędu (tj. Dz. U. z 2013 roku poz. 490). Na koszty procesu składają się: opłata sądowa od pozwu w kwocie 234,- zł., wynagrodzenie radcy prawnego w stawce minimalnej w kwocie 1.200,- zł. oraz opłata skarbową od pełnomocnictwa w kwocie 17,- zł.

SSR Krystyna Dąbrowska

ZARZĄDZENIE

Odpis wyroku z uzasadnieniem doręczyć pełnomocnikowi pozwanego bez pouczenia.

SSR Krystyna Dąbrowska